

Forvaltning av ruiner fra middelalderen overført til fylkeskommunene

Delt forvaltningsansvar for middelalder-ruiner mellom regionalforvaltningen og Riksantikvaren

Forvaltningsansvaret for 62 av totalt 123 registrerte middelalder-ruiner ble fra 1.1.2020 formelt overført fra Riksantikvaren til fylkeskommunene. De resterende 61 ruinene ligger på middelalders bygrunn i Bergen, Tønsberg, Trondheim og Oslo, og skal inntil videre forvaltes av Riksantikvaren.

2020 har vært et overgangsår der fylkeskommunene er involvert faglig samt at de har hatt ansvar for dispensasjoner for de 62 ruinene der forvaltningsansvaret er overført. Fra og med søknadsrunden for 2021 vil fylkeskommunene også overta tilskuddsforvaltningen for disse.

Tilskudd til konservering av ruiner fra middelalderen

Ruiner fra middelalderen kan motta tilskudd fra post 73 *tilskudd til stavkirker, bygg og anlegg fra middelalderen, konservering og brannsikring*. Posten omfatter totalt 7 tilskuddsordninger, derav *Tilskudd til konservering av ruiner fra middelalderen*.

Eiere og forvaltere av middelalderruiner kan motta tilskudd til:

- Konservering
- Dokumentasjon
- Skjøtsel/vedlikehold/overvåking
- Formidling
- Kompetanseutvikling

Inntil 10% av søknadssummen kan benyttes til prosjektledelse/byggeledelse

Målet med tilskuddsordningen er flerdelt:

- Tilstand: Ruinen er i en tilstand der ordinært vedlikehold er tilstrekkelig for å holde den i TG1 (tilstandsgrad 1).
- Skjøtsel: Alle ruinene har oppdaterte planer for skjøtsel, vedlikehold og overvåking. Tiltak i planen gjennomføres.
- Dokumentasjon: Det foreligger oppdatert dokumentasjon av de enkelte ruinene i 2D og/eller 3D.
- Formidling: Ruinene er tilgjengelig for besøkende og/eller det er knyttet oppdatert informasjon til stedet.
- Kompetanse: Det finnes relevant oppdatert kompetanse på konservering og murskjøtsel i regionen.

Prioritering ved fordeling av tilskudd:

Bevaring og konservering av middelalderruiner er ofte langsiktige og krevende prosjekter. Det er derfor viktig at forvaltningen ved fordeling av tilskudd prioriterer konserveringer som allerede er igangsatt. Det er også nødvendig å opprettholde kompetanse på konservering og skjøtsel av mur. Ved fordeling må forvaltningen derfor også legge til rette for prosjekter som sikrer kompetansen i alle fylker med middelalderruiner. Regionalforvaltningen fordeler tilskudd etter søknad fra eiere av middelalderruiner.

Praktisk om søknadsprosessen for 2021

I forbindelse med overføring av forvaltningsansvaret for tilskuddsposter fra Riksantikvaren til regionalforvaltningen høsten 2020, har Riksantikvaren fokusert på standardisering og forenkling. En av konsekvensene er at samtlige tilskuddsordninger skal ha lik søknadsfrist til regionalforvaltningen.

- 1. november 2020: Eiere og forvaltere av ruiner fra middelalderen har frist for å søke fylkeskommunen om tilskudd for 2021.
- 5. januar 2021: Fylkeskommunen har frist for å søke Riksantikvaren om tilskudd på tilskuddspostene hvor fylkene har forvaltningsansvar
- 1. februar 2021: Riksantikvaren skal sende ut vedtak om tilskudd til fylkeskommunene

Riksantikvaren har utarbeidet følgende skjema, maler og veiledere for regionalforvaltningenes tilskuddsforvaltning for *tilskudd til konservering av ruiner fra middelalderen*:

- Søknadsskjema for eiers søknad til regionalforvaltningen
- Mal for vedtak om tildeling av tilskudd
- Mal for vedtak om avslag
- Mal for regionalforvaltningens søknad om og rapportering for tilskudd fra Riksantikvaren

Oppfølging av det faglige nettverket for håndverkere, eiere og forvaltningen

Riksantikvaren vil fortsette oppfølgingen av det faglige nettverket for håndverkere, eiere, forvaltere og forvaltningen. Og vi oppfordrer fylkeskommunen til å komme med innspill til ønsker og behov som dere tenker at vi kan svare ut gjennom dette nettverket. Det være konkrete problemstillinger som dere ønsker å drøfte, eller mer overordnede strategiske drøfteringer.

Riksantikvarens ruinprosjekt 2006-2020 – status og grunnlag for videre prioritering

Gjennom Riksantikvarens ruinprosjekt (2006-2020) er konserveringen slutført for totalt 16 av ruinene som overføres til regionalforvaltningen. Disse har i dag tilstandsgrad 1 (TG1). Tilstanden på de øvrige ruinene er varierende, men ligger på TG 2 og TG 3 –dårlig. Dette innebærer at det fortsatt er store oppgaver som venter.

Skjøtsel er en prioritert oppgave og omfatter både ruiner der det er utført konservering og ukonserverte ruiner. Særlig viktig blir det å følge opp ny-konserverte ruiner eller deler av disse slik at bevaringsforholdene blir best mulig. Konservering innebærer som regel store og kostnadskrevede tiltak, og det er derfor ekstra viktig å se til at disse store løftene gir langsiktige resultater. Skjøtsel er også av stor betydning for besøkendes opplevelse av ruinene.

Gjennom Ruinprosjektet har 'store og viktige' ruiner blitt prioritert, samt ruiner som det er stort lokalt engasjement rundt. Ved prosjektslutt er de fleste av de største anleggene ferdig konservert, eller det pågår konservering. Igangsatt konservering vil være en sterk begrunnelse for å fortsette arbeidet. For de aller største ruinene må det påregnes mer eller mindre kontinuerlig konservering på deler av anleggene. Samtidig er det viktig både for ruinene selv og for engasjement og omdømme, at forvaltningen prioriterer tiltak også på mindre anlegg der det er lokalt engasjement.

Det er i Ruinprosjektets regi gjort tiltak på de fleste av de store anleggene. Likevel gjenstår noen av de aller største ruinene; Hovedøya og Margaretaruinen i Oslo, Bamble kirkeruin i Vestfold og

Telemark og Stein kirkeruin i Viken. Disse anleggene vil kreve omfattende og langvarig konservering og tiltak. Det er viktig med en god dialog mellom fylkeskommunene og Riksantikvaren om dette.

Oppfølging i 2020 og planer for 2021

Den planlagte samlingen høsten 2020 utgår som følge av koronasituasjonen. Vi vil i stedet følge opp fylkeskommunene enkeltvis med dialog i form av befaringer og møter. For våren 2021 planlegger vi en felles samling for forvaltningen i Hamar. Vi kommer tilbake med mer informasjon om dette.

Ytterligere informasjon

- Riksantikvarens nettside om middelalderruiner: <https://www.riksantikvaren.no/veileder/middelalderruiner/>
- Faktaark om skjøtsel av middelalderruiner: <https://ra.brage.unit.no/ra-xmlui/handle/11250/176127>